

Szerpentintáncosnő

– asztali villanylámpa
az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből

Terv: Raoul François Larche (1860–1912)
Kivitelezés: Siot-Decauville, Párizs, 1900 körül
Öntött bronz, aranyozott, 46 x Ø 26 cm, ltsz. 44

Hommage à Fenyves Márk (1973–2018)

*„A tenger, mint egy óriási szerpentintáncosnő,
ütemre zilálta bőséges, végtelen, áttetsző selymeit.”
(Babits Mihály: A gólyakalifa)*

Az Iparművészeti Múzeum Ötvös-gyűjteményében található egy plasztikus nőalakot ábrázoló, aranyozott bronzból készült elektromos asztali lámpa, amely a Ráth György-villában jelenleg látható szecessziós kiállítás emblematikus darabja, kiadványának címlapképe.

A lámpa lepelbe burkolt, forgásban lévő, táncoló nőalakot formáz, akit a feje fölé emelt könnyű drapéria lebeg körül. A szobor lámpafunkciója első pillantásra rejtve marad, hiszen a két égőt a fátyol hullámai elrejtik.

Kézbe véve rögtön feltűnik a műtárgy jelentős súlya, ami arra utal, hogy tömör öntvény. Bekapcsolt állapotában az izzók fényét a viaszveszejtési eljárással öntött bronz tűzaranyozott felülete felerősíti. (A pontos anyag- és technikai meghatározást restaurátorok által végzett vizsgálat erősíti meg.)

A műtárgyat körbefogatva és megvizsgálva előtűnik a talpába ütött „Siot-Decauville” jelzés és a „Raoul Larche” felirat, amelyek alapján a tárgy készítői – a kivitelező és a tervező – már könnyen azonosíthatók.

A műtárgyról szemrevételezéssel nyerhető információk bővítéséhez a muzeológus háttérkutatása szükséges. Az attribúció – az alkotók meghatározása – mellett a készítés idejének és a tárgy származásának, gyűjteménybe kerülésének – provenienciájának – megismerése a cél. Évszámjelölés híján az eddigi ismeretekből, jelzésekből tudunk kiindulni.

Raoul François Larche: Asztali villanylámpa – Loïe Fuller táncosnő alakjával
Raoul François Larche: Electric table lamp – with the figure of dancer
Loïe Fuller
Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Isaiah West TABER: Loïe Fuller fátyoltánca (Loïe Fuller dansant avec son voile)
 Isaiah West TABER: Loïe Fuller's serpentine dance
 1897, archív fotó (Musée d'Orsay, Párizs)
 © Photo: Musée d'Orsay, Paris

A lámpa tervezője a szecesszió korának egyik ismert szobrásza, Raoul François Larche (1860–1912), kivitelezője az 1860-ban alapított Siot-Decauville öntőcég, Párizsban a 19–20. század fordulóján kis híján ezer bronzöntő műhely működött. A közülük művészi színvonalban kiemelkedő, az 1900. évi párizsi világkiállításon nagydíjat nyert cég erre az alkalomra katalógust adott ki, melynek képei között ezé a lámpáé is föltűnik.

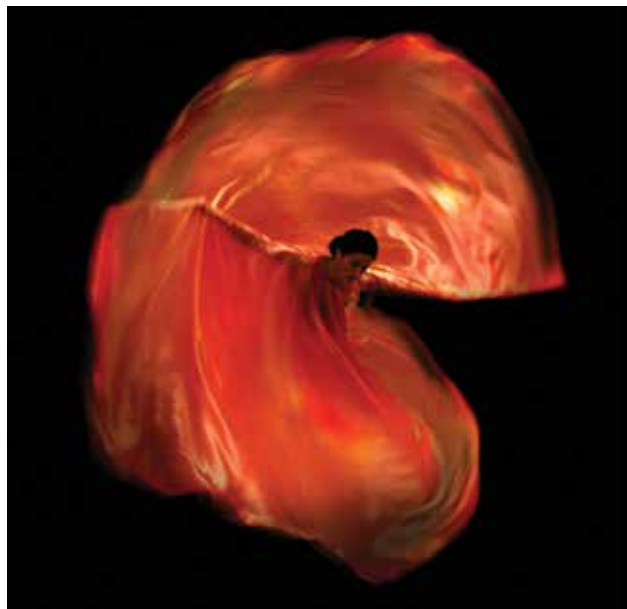
Szöveges és képi források után elsőként az Iparművészeti Múzeum törzsléltárkönyvében kutatva, a „villamos lámpást” az 1900. évi világkiállításon vásárolt száznál több műtárgy közt találjuk. A léltárkönyv bejegyzése szerint az öntőcégtől vásárolta meg 555 koronáért a válogatást végző múzeumi főigazgató, Radisics Jenő az erre a célra a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumtól kapott összegből.

A léltárkönyv bejegyzéséből ugyan nem derül ki, de a vásárlásról az – akkori – *Magyar Iparművészet* folyóiratban 1901-ben megjelent cikk írója, Szmracsányi Miklós megemlíti, hogy a lámpa nőalakja szerpentintáncosnőt ábrázol. Más forrásokból, analógiák alapján tudjuk, hogy Loïe Fuller-t ábrázolja – de ki is volt ő, a lámpa modellje?

Eredeti nevén Marie Louise Fuller (1862–1928) az Amerikai Egyesült Államokban, Fullersburgban – a mai Chicago külvárosában – született. Gyermekkorától színpadhoz szokott: különböző revükben, varietékben szerepelt. Elmúlt harmincéves, amikor tehetsége, kitartása, a mozgásművészetet megújító szemlélete, forradalmian új előadásmódja és különleges, egyedi koreográfiái

a párizsi Folies Bergère színpadára, majd itteni elsőprős sikerei mellett Európa és a nagyvilág számos városába – köztük Budapestre is – eljuttatta.

Műfajteremtő – a mai, modern tánc felé utat nyitó, a szabad improvizáción alapuló – mozgásművészetét, melynek számos epigonja lett, az 1900. évi világkiállítás idején a látogatók önálló táncszínházában is megcsodálhatták.

FENYVES Márk (1973–2018) Szerpentintánc – Hommage à Loïe Fuller című, a szecesszió világnapjára rendezett előadásának részlete (Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2017)
 Márk FENYVES (1973–2018): 'Serpentine dance – Hommage à Loïe Fuller'. Excerpt from the performance celebrating Art Nouveau World Day (Museum of Applied Arts, Budapest, 2017)
 Fotó: Eifert János

Mozdulatait plakátok és fotósorozatok mellett mozgókép, a Lumière testvérek új találmánya is megörökítette. Fuller produkcióiban kiemelt szerepet játszott egy további technikai újítás, a villamos világítás: látványos show-előadásaihoz elválaszthatatlanul hozzátartozott az általa szabadalmaztatott speciális, színes fényeket alkalmazó színpadtechnika.

Drámai hatású produkciói nemcsak a laikus közönséget, de a párizsi művészvilágot is lenyűgözték. Számos műalkotás örökítette meg alakját, köztük ez a lámpa, melyet több változatban is elkészített a szobrász. (E népszerű típus egy példánya Sarah Bernhardt színésznő íróasztalán díszlett.) Loïe Fuller művészetének máig tartó hatását kortárs tánc- és filmművészeti alkotások sora igazolja.

PANDUR Ildikó
 művészettörténész,
 az Iparművészeti Múzeum főmuzeológusa